

13. Lyst DFS # 10477 vid 16.08.2017r. pro roz-hlyad zapytu Sayt Spilky ukrayins'kykh pidpryyemtsiv [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sup.org.ua>

Рецензент: Волохова І.С., д.е.н., доцент, зав.кафедри фінансів Одеського національного економічного університету
9.11.2017

УДК 330.1

Чубенко Михайло

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ФУМІГАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах нестабільності і суперечливості реформаційних процесів однією з найважливіших завдань науки і практики стає розробка і реалізація системи економічної безпеки підприємства. Українські підприємства (організації) змушені адаптуватися до умов політичної та соціально-економічної нестабільності і вести пошук адекватних рішень найскладніших проблем і загроз своєму функціонуванню.

Економічна безпека - це стан будь-якого господарюючого суб'єкта, що характеризується наявністю стабільного доходу та інших ресурсів, які дозволяють підтримати рівень життя на поточний момент і в найближчому майбутньому.

У статті розглянута модель забезпечення економічної безпеки фумігаційних підприємств, визначені можливі загрози економічній безпеці, пропонуються шляхи формування ефективної системи взаємозв'язків і відносин з різними суб'єктами господарювання. Узагальнено фактори, що формують відповідний рівень економічної безпеки підприємств фумігації.

Ключові слова: економічна безпека, фумігаційне підприємство, фумігант, загрози економічної безпеки, розвиток підприємств.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ФУМИГАЦИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В условиях нестабильности и противоречивости процессов реформирования одной из важнейших задач науки и практики является разработка и реализация системы экономической безопасности предприятия. Украинские предприятия (организации) вынуждены адаптироваться к политической и социально-экономической нестабильности и вести поиск адекватных решений сложных проблем и угроз своему функционированию.

Экономическая безопасность – это состояние любого хозяйствующего субъекта, характеризующееся наличием стабильного дохода и других ресурсов, которые позволяют поддержать уровень жизни на текущий момент и в ближайшем будущем.

В статье рассмотрена модель обеспечения экономической безопасности фумигационных предприятий, определены возможные угрозы экономической безопасности, предлагаются пути формирования эффективной системы взаимосвязей и отношений с различными субъектами хозяйствования. Обобщены факторы, формирующие соответствующий уровень экономической безопасности предприятий по фумигации.

Ключевые слова: экономическая безопасность, фумигационные предприятия, фумигант, угрозы экономической безопасности, развитие предприятий.

Chubenko Michael

ECONOMIC SECURITY OF FUMIGATION ENTERPRISES

In the conditions of instability and contradictory processes of reforming one of the most important tasks of science and practice is the development and implementation of the system of economic security of the enterprise. Ukrainian enterprises (organizations) are compelled to

adapt to political and socio-economic instability and to search for adequate solutions to complex problems and threats to their functioning.

Economic security is the state of any business entity, characterized by the availability of a stable income and other resources that can support the standard of living at the current time and in the near future.

The article considers the model of ensuring the economic security of fumigation enterprises, identifies possible threats to economic security, suggests ways to form an effective system of relationships and relations with various economic entities. The factors forming the corresponding level of economic security of enterprises for fumigation are generalized.

Keywords: economic security, fumigation enterprises, fumigant, threats to economic security, enterprise development.

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності національні підприємства різних форм власності зіткнулися з багатьма якісно новими проблемами забезпечення економічної безпеки [1, с. 204]. Це безпосередньо стосується й фумігаційних підприємств. На ефективне функціонування і розвиток підприємств фумігації чинять активний вплив факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища господарської діяльності. Вони характеризуються нестабільністю динаміки і вимагають швидкої адаптації фумігаційних підприємств в сучасних умовах господарювання, знання ними законів розвитку і виживання, обліку невизначеності і нестійкості економічного середовища, кон'юнктури споживчого ринку і т.д. При цьому неможливо досягти ідеально безпечного середовища господарської діяльності, доцільно розглядати економічну безпеку як стан, в якому мінімізується негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз на діяльність і економічний результат підприємства. Все це обумовлює необхідність формування і управління економічною безпекою.

Аналіз публікацій. Визначення базових понять економічної безпеки, погроз, факторів зовнішнього та внутрішнього середовища дано в роботах таких вчених як С. Григоруk, Г. Козаченко, Т. Логутова, О. Ляшенко, Д. Нагаєвський, В. Пономарьов, Д. Шалагін, Л. Шемаєва.

Нерозглянуті питання. Підприємствам з надання фумігаційних послуг не приділяли належної уваги та не розглядали з точки зору економічної безпеки. Науковий апарат управління економічною безпекою фумігаційних підприємств не сформований.

Завданням дослідження є визначення шляхів забезпечення та управління економічною безпекою фумігаційних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Для підприємств економічна безпека формує такий стан їх захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих чинників, при якому забезпечується стійка реалізація основних господарських інтересів і стратегічних цілей.

Система економічної безпеки українських підприємств неефективна. Це обумовлено, перш за все, наслідками фінансово-економічної кризи, інфляційними процесами, зменшенням купівельної спроможності населення, недобросовісною конкуренцією в результаті співпраці суб'єктів господарювання і органів влади, зниженням економічної стійкості внаслідок зміни системи оподаткування і т.п. Зміна умов зовнішнього середовища функціонування підприємств фумігації, посилення впливу дестабілізуючих чинників вимагають розробки ефективних організаційно-економічних заходів в напрямку посилення економічної безпеки, оптимізації її структурних складових (правової, фінансової, кадрової, соціальної, особистісної, інформаційної) [2, с.280].

Враховуючи зазначене, для фумігаційних підприємств можна застосовувати таку систему забезпечення економічної безпеки, яка може бути представлена у вигляді відповідної моделі. Ця модель має цілі та задачі, які спрямовані на нейтралізацію загроз внутрішньої та зовнішньої середовища, зменшення ризиків, протистояння руйнівному впливу на господарську діяльність досліджуваних суб'єктів.

Відповідно до моделі, економічна безпека підприємств з надання фумігаційних послуг сприяє підвищенню ефективності підприємницької діяльності, формуванню надійної системи управління, забезпечення сталого фінансування, безпеки праці та життєдіяльності персоналу, збереження матеріальних цінностей, захисту інформації.

Згідно з вище зазначеним можна виділити такі задачі :

- прогнозування, тобто своєчасне виявлення і усунення загроз особистій безпеці власників, керівників, працівників, причин і умов, які здатні завдати фінансових, матеріальних і моральну шкоду, порушити стабільне функціонування і розвиток фумігаційних підприємств;

- створення механізму і умов оперативного реагування на загрози економічній безпеці та прояви негативних тенденцій у функціонуванні підприємств фумігації;

- формування ефективного інструментарію забезпечення економічної безпеки;
- створення умов для максимально можливого повернення і локалізації збитків, що виникли в результаті дії будь-яких загроз, прийняття необґрунтованих рішень або завданих неправомірними діями фізичних і юридичних осіб;
- впровадження заходів, спрямованих на ослаблення негативного впливу наслідків порушення техніки безпеки і т.д.

Формування економічної безпеки підприємств фумігації вимагає створення організаційно-економічних механізмів розвитку партнерських відносин з суб'єктами ринку і органами державного управління. В цьому аспекті підприємствам необхідно здійснювати постійний моніторинг та розробляти заходи, спрямовані на недопущення виникнення загроз процесі взаємодії з різними суб'єктами ринку.

З огляду на викладене, для фумігаційних підприємств пропонуємо здійснювати таку ідентифікацію загроз економічної безпеки (табл. 1).

Таблиця 1

Загрози економічній безпеці підприємства в процесі взаємодії з різними суб'єктами господарювання

Суб'єкти господарювання			
Постачальники	Споживачі	Конкуренти	Органи державного регулювання
Розрив зв'язків, невиконання умов договору постачання, непередбачуване збільшення цін на фумігант та витрат на його поставку, постачання неякісної продукції яка не відповідає стандартам і нормам	Розповсюдження завідома неправдивої інформації про підприємство, персонал, послугу.	Недобросовісна конкуренція, демпінг цін, співробітництво конкурентів з органами влади, переманювання персоналу, монополізація зв'язків з постачальниками	Зміна діючого законодавства, корупційні дії, лояльність до окремих підприємств, збільшення податкового тиску, введення жорстких екологічних норм

З огляду на визначенні загрози, запропоновано шляхи забезпечення економічної безпеки для підприємств фумігації щодо кожного суб'єкта взаємодії. З метою взаємодії підприємств з

постачальниками основна увага повинна бути сконцентрована на наступних аспектах: формування портфеля замовлень; визначення термінів і умов поставки; узгодження цінової політики; формування ефективних інформаційних каналів .

Формування партнерських відносин при забезпеченні економічної безпеки підприємств з постачальниками може здійснюватися не через традиційне управління ресурсами (організація, формування і управління портфелем замовлень), а шляхом управління відносинами підприємств зі стратегічними постачальниками з метою стимулювання їх перебудови під стратегічні і тактичні потреби фумігаційної діяльності. При цьому вибір постачальника в багатьох аспектах визначає стан і рівень економічної безпеки підприємств фумігації не тільки в поточному періоді, але і в перспективі [3, с.204].

Підприємствам доцільно враховувати ризик погіршення фінансового становища постачальників в середньо- і довгостроковому періодах, який буде впливати на ефективність поставки фуміганту (несвоєчасність поставок, непередбачуване збільшення цін на фумігант і витрат на його поставку) як важливий технологічний етап надання даних послуг, тому підприємствам необхідно здійснювати постійний моніторинг надійності постачальників.

Важливим аспектом забезпечення економічної безпеки підприємств є їх взаємини зі споживачами.

Забезпечення економічної безпеки підприємств фумігації у відносинах з споживачами може сприяти введення так званих CRM-систем (Customer Relationship Management System), які дозволяють поліпшити якість обслуговування покупців за рахунок отримання інформації від них про процес фумігації, цінову пропозицію, комунікаціях з персоналом та т.д., а також збільшити обсяги надаваних послуг , оптимізувати систему маркетингу, зберігати інформацію про споживачів і історію взаємин з ними з метою поліпшення фумігаційного процесу і оцінки результатів діяльності [4, с.98].

Ефективність механізмів управління та розвитку підприємств дозволяє встановити, що в сучасних умовах виникає необхідність здійснення діагностики факторів, що формують відповідний рівень економічної безпеки підприємств.

Основні з факторів та їх характеристика:

- організаційні чинники здійснення фумігаційної діяльності це основні чинники, що забезпечують ефективне функціонування підприємств,

- інфраструктура, наявність ресурсів;

- попит і пропозиція на фумігаційні послуги, що характеризуються формуванням портфеля замовлень, рівнем конкурентоспроможності послуги, цінової політикою, сервісом, стабільністю споживчого ринку та ін.;

- надійність постачальників фуміганту забезпечується за допомогою укладання довгострокових контрактів на поставку фуміганту, враховуються терміни поставки, форми розрахунків, можливості постачальників;

- державне економічне регулювання фумігаційної діяльності полягає в регулюванні державної податкової політики, формуванню гнучкого ціноутворення і т.п.;

- надійний захист комерційної таємниці забезпечується державними гарантіями щодо науково-технічних досягнень, розробки нових видів фумігації, охорони інтелектуальної власності та ін.;

- компетентність системи менеджменту підприємств фумігації характеризується високим професіоналізмом керівництва (висококваліфікований персонал; система підготовки та перепідготовки працівників) і т.д.

Планування заходів забезпечення економічної безпеки підприємств фумігації має включати: визначення пріоритетних напрямків та об'єктів, на яких зосереджуються зусилля щодо забезпечення безпеки; розподіл сил і засобів для вирішення завдань щодо забезпечення безпеки, визначення термінів їх виконання; розробку форм і методів діяльності сил безпеки і здійснення організаційних заходів; розробку дій і організацію управління персоналом в кризових ситуаціях [5, с.21].

Ці шляхи забезпечення економічної безпеки підприємств визначають напрямки здійснення фумігаційної діяльності та розвитку суб'єктів господарювання. Ці напрямки наступні: облік змін у діючій нормативно-законодавчій базі, оптимізація фінансової діяльності, організація умов праці, розробка ефективної системи стимулювання та соціального забезпечення персоналу, створення

умов для кращого розкриття здібностей працівників, формування якісного інформаційного забезпечення та його захист.

Ціллю системи безпеки є своєчасне виявлення та запобігання як зовнішнім, так і внутрішнім небезпекам та загрозам, забезпечення захищеності діяльності підприємства та досягнення ним цілей бізнесу. Досягти поставлених цілей можна за допомогою вирішення цілого комплексу завдань. До найбільш значних можна віднести:

- виявлення реальних та прогнозування потенційних небезпек та загроз;

- знаходження способів запобігання їм, послаблення або ліквідації наслідків їх дії;

- знаходження сил і засобів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства;

- організація взаємодії з правоохоронними та контролюючими органами з метою запобігання та припинення правопорушень, спрямованих проти інтересів підприємства;

- створення власної служби безпеки підприємства, що відповідає виявленим небезпекам та загрозам тощо.

Система економічної безпеки підприємства будується на певних принципах. Найважливіші з них:

- комплексність, або системність,

- пріоритет заходів попередження (вчасність),

- безперервність,

- законність,

- плановість,

- економічність,

- взаємодія,

- компетентність,

- поєднання гласності та конфіденційності.

Комплексність, або системність. Цей принцип передбачає створення такої системи безпеки, яка забезпечить захищеність підприємства, його майна, персоналу, інформації, різних сфер діяльності від будь-яких небезпек та загроз, непередбачуваних обставин. Тобто система безпеки, її складові елементи, сили, засоби повинні бути достатніми, щоб забезпечити економічну, екологічну, науково-технічну, кадрову, пожежну та інші види безпеки [6, с.160].

Пріоритет заходів попередження (вчасність). Система безпеки повинна бути побудована таким чином, щоб вона могла на ранніх стадіях виявляти різноманітні деструктивні фактори, вживати заходи щодо попередження їх шкідливого впливу та нанесення збитків підприємству. Реалізація даного принципу економічно значно вигідніша, ніж усунення завданої шкоди [6, с.160].

Безперервність. Система безпеки повинна бути побудована таким чином, щоб вона діяла, постійно захищаючи інтереси підприємства в умовах ризику та протидії зловмисникам [6, с.161].

Законність. Вся робота із забезпечення безпеки підприємства повинна здійснюватись на основі чинного законодавства та не суперечити йому. Ті заходи безпеки, що розробляються на самому підприємстві, також повинні здійснюватись в межах чинних правових норм [6, с.163].

Плановість. Даний принцип вносить організованість у функціонування системи безпеки. Він дозволяє кожному учаснику процесу діяти логічно послідовно, чітко виконуючи покладені на нього обов'язки та вирішуючи поставлені перед ним завдання. Діяльність із забезпечення безпеки організується на основі єдиного задуму, що викладений в комплексній програмі та конкретних планах за окремими напрямками та видами безпеки [6, с.165].

Економічність. Система безпеки повинна бути побудована таким чином, щоб витрати на її забезпечення були економічно доцільними, а вартість витрат повинна бути оптимальною та не перевищувати той рівень, при якому втрачається економічна доцільність їх застосування [6, с.166].

Взаємодія. Для забезпечення безпеки підприємства необхідно, щоб зусилля всіх осіб, що її забезпечують, підрозділів, служб були скоординованими. Всі учасники даного процесу повинні взаємодіяти один з одним. Вони повинні чітко знати, хто за що несе відповідальність і яку роботу виконує. Від узгодженості діяльності всіх учасників процесу залежить успіх справи, кінцевий результат та досягнення поставленої мети.

Принцип взаємодії передбачає також встановлення тісних ділових зв'язків та узгодження дій із зовнішніми організаціями (правоохоронними органами, місцевими та районними службами

безпеки, органами влади тощо), що здатні надати необхідну допомогу в забезпеченні безпеки підприємства [6, с.168].

Поєднання гласності та конфіденційності. Система основних заходів безпеки повинна бути відома всім співробітникам підприємства, з метою забезпечення безпеки її вимоги повинні виконуватись. Це дозволить вчасно виявити потенційні і реальні небезпеки та загрози та запобігти їм. Одночасно цілий ряд способів, сил, засобів, методів забезпечення безпеки повинні бути засекречені та відомі лише вузькому колу осіб. Це дає можливість більш ефективно боротися як з внутрішніми, так і з зовнішніми загрозами, вчасно запобігати нанесенню шкоди підприємству [6, с.172].

Компетентність. Питання забезпечення безпеки підприємства є не другорядним, а життєво необхідним. В результаті дій зловмисників, недобросовісної конкуренції, прийняття дуже ризикованих рішень тощо підприємству може бути нанесено непоправної шкоди, тому питаннями забезпечення безпеки підприємства повинні займатись професіонали, що знають суть проблеми, вміють вчасно оцінити ситуацію та прийняти правильне рішення [6, с.176].

Висновки та напрямки подальших досліджень. Таким чином, забезпечення економічної безпеки підприємств фумігації характеризується заходами протидії негативному впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Розглянута модель забезпечення безпеки підприємств враховує цілі і завдання, загрози, ризику, а також основні напрямки, за допомогою яких можна протистояти руйнівному впливу на господарську діяльність суб'єктів фумігаційної сфери.

Реалізація запропонованих заходів для підприємств фумігації дозволить забезпечити їх стійкість на споживчому ринку, поліпшити якість управління і прийняття відповідних рішень, а також забезпечить розвиток на довгострокову перспективу.

На нашу думку, напрямки подальшого дослідження в цій сфері - оцінка ефективності моделей забезпечення економічної безпеки фумігаційних підприємств і перевірка їх дієздатності на практиці.

Література

1. Шемаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища: монографія. – К.: НІПМБ, 2014. – 204 с

2. Козаченко А.В., Пономарьов В.П., Ляшенко А.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. – К : Лібра, 2013. – 280 с.

3. Логутова Т.Г., Нагаєвський Д.І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання і методи забезпечення // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. науч. праць. – Маріуполь, 2011. – Т. 2. – С. 204-207.

4. Шалагін Д. А. Методологічні основи формування економічної безпеки підприємства // Вісник Білоруського національного технічного університету. – 2010. – № 1. – С. 98-102.

5. Григорук С.С. Формування механізму управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. ... к.е.н. – К., 2015. – 21 с.

6. Грунин О.А., Грунин С.О. Экономическая безопасность организации. – СПб.: Питер, 2013. – С. 160-176.

1. Shemayeva L.H. Zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva na osnovi upravlinnya stratehichnoyu vzayemodiyeyu iz sub"yektamy zovnishn'oho seredovyshcha: monohrafiya. – K.: NIPMB, 2014. – 204 s

2. Kozachenko A.V., Ponomar'ov V.P., Lyashenko A.M. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya: monohrafiya. – K : Libra, 2013. – 280 s.

3. Lohutova T.H., Nahayevs'kyu D.I. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist', zavdannya i metody zabezpechennya // Teoretychni ta praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti: zb. nach. prats'. – Mariupol', 2011. – Т. 2. – S. 204-207.

4. Shalahin D. A. Metodolohichni osnovy formuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva // Visnyk Bilorus'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. – 2010. – # 1. – S. 98-102.

5. Hryhoruk S.S. Formuvannya mekhanizmu upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoju pidpryyemstva: avtoref. dys. ... k.e.n. – K., 2015. – 21 s.

6. Hrunyn O.A., Hrunyn S.O. Ekonomycheskaya bezopasnost' orhanyzatsyy. – SPb.: Pyter, 2013. – S. 160-176.

***Рецензент:** Балджи М. Д., д.е.н., професор кафедри економіки, права та управління бізнесом Одеського національного економічного університету*

9.11.2017